

From: Lugt, Arjen van der <lugt.a>
Sent: maandag 13 november 2017 12:41:56
To: OW-Info
Cc:
Subject: FW: Burgers betrekken bij beleid, bestuur en uitvoering: binnen onze democratische spelregels
Attachments: Compacte-Brochure-leergang-Burgerparticipatie (def).pdf; Compacte brochure Workshop Constructieve Burgerparticipatie (def).pdf

Graag inboeken als ingekomen stuk voor de gemeenteraad van Oudewater.

Met vriendelijke groet,

Arjen van der Lugt
Raadsgriffier

E: a.lugt@oudewater.nl
T: 06 – 30 25 64 79

Van: Rob & Anni van Engelenburg [mailto:engelenburg.voorschoten@planet.nl]
Verzonden: woensdag 1 november 2017 16:07
Aan: Rob & Anni van Engelenburg
Onderwerp: Fw: Burgers betrekken bij beleid, bestuur en uitvoering: binnen onze democratische spelregels

From: [Rob & Anni van Engelenburg](#)
Sent: Tuesday, October 31, 2017 10:32 AM
To: [Rob & Anni van Engelenburg](#)
Subject: Fw: Burgers betrekken bij beleid, bestuur en uitvoering: binnen onze democratische spelregels

Geachte heer, mevrouw,

Overheden en burgers hebben nog te vaak een moeizame relatie met elkaar. Dat zie je bijv. niet alleen aan het stemgedrag van kiezers, het afnemend vertrouwen in de politiek en bedreigingen van ambtenaren en politici. Maar ook aan de grote moeite die het kost om beleid tot stand te brengen waar burgers uiteindelijk blij mee zijn, aan de nogal eens verwarrende debatten op inspraakavonden, en zeker ook aan het enorme aantal bezwaarprocedures en klachtenprocedures dat overheden te verstouwen krijgen.

Niet alleen burgers willen meer invloed maar ook bestuurders en ambtenaren zouden het graag anders willen aanpakken, want hun werk wordt alleen maar leuker en effectiever als de contacten met burgers goed verlopen. Burgers vinden een overheid die voor ze open staat ook veel attractiever en effectiever.

En zou het niet beter zijn, als actieve burgers die invloed willen uitoefenen en afgevaardigden vanuit de overheid elkaar als partners zien in plaats van als tegenstanders?

Dit vorm in essentie de aanleiding voor de oprichting en doelstelling van de Stichting Burger & Overheid. Hoe kunnen we op een constructieve wijze burgers en het bevoegd gezag in samenspraak en samenwerking betrekken bij het ontwikkelen van beleid, bestuur en uitvoering? In plaats van de nog teveel voorkomende confrontatie tussen “hindermacht” van burgers t.o.v. “doordrukmacht” van het bevoegd gezag nu werken aan partnerships, binnen de democratische vastgelegde kaders, met als resultaat sneller, goedkopere projecten realiseren met draagvlak en meerwaarde. Zowel aan de kant van burgers als bevoegd gezag zal hierin geïnvesteerd moeten worden, want dit komt niet vanzelf.

Op basis van een groot aantal burgerparticipatieprojecten met veel praktijkervaring tot gevolg, gecombineerd met recente wetenschappelijke - en adviseurswijsheid zijn door de Stichting Burger & Overheid een **Leergang voor gemeenten** en **Workshop voor burgers en organisaties** (zie de brochures als bijlagen) ontwikkeld om het proces van Constructieve Burgerparticipatie te faciliteren.

Op de website: <http://leergang-burgerparticipatie.nl/> staat meer in formatie w.o. het programma, leerdoelen, achtergronden van de docenten en de organisatie beschreven.

In het licht van de komende gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018, gelet op de verkiezingsprogramma's en de coalitiebesprekingen erna zullen ambtenaren en bestuurders en politici geconfronteerd worden met de vraag: **willen en zo ja kunnen we, op welke wijze burgers meer bij beleid, bestuur en uitvoering betrekken?**

Op deze vraag krijgen krijgt u antwoorden en oplossingsrichtingen vanuit de Leergang Constructieve Burgerparticipatie aangereikt (van informatie via kennisontwikkeling naar maatwerk implementatieplan).

U wordt vriendelijk verzocht deze mail te verspreiden / bespreken binnen het eigen ambtelijk apparaat en onder de raadsleden / politieke partijen en anderzijds te agenderen in het College van B & W. Wij zijn benieuwd naar uw reactie, bereid tot toelichting en bij belangstelling voor leergang of workshop vernemen we dit graag van u.

Met vriendelijke groet,

Rob van Engelenburg

Secretaris Stichting Burger & Overheid

M. Wibauterf 7, 2253 RS Voorschoten

Tel.: 071-5761814 / 06-22622675

PS 1: Indien u geen verdere mails meer wilt ontvangen kunt u dit kenbaar maken aan via het bovenstaand mailadres

PS 2: Met dank aan Youmee: instrument voor inspraak en besluitvorming (zie: www.youmee.nl)

Brochure: Workshop Constructieve Burgerparticipatie

Doelgroep: Primair burgers die invloed op hun leefomgeving willen uitoefenen

Thema's:

Introductie

Hoe werkt de overheid?

Burgerparticipatie en praktijkcases

Valkuilen, tips and tricks

1. Workshop Constructieve Burgerparticipatie

Waarom deze workshop constructieve burgerparticipatie?

Overheden en burgers hebben een moeizame relatie met elkaar. Dat zie je niet alleen aan het stemgedrag van kiezers, maar ook aan de grote moeite die het kost om beleid tot stand te brengen waar burgers uiteindelijk blij mee zijn, aan de nogal eens verwarrende debatten op inspraakavonden, en zeker ook aan het enorme aantal bezwaarprocedures en klachtenprocedures dat overheden te verstouwen krijgen.

Bestuurders en ambtenaren zouden het graag anders willen aanpakken, want hun werk wordt alleen maar leuker en effectiever als de contacten met burgers goed verlopen. Burgers vinden een overheid die voor ze open staat, ook veel leuker en effectiever.

En zou het niet beter zijn, als actieve burgers die invloed willen uitoefenen en afgevaardigden vanuit de overheid elkaar als partners zien in plaats van als tegenstanders?

Maar hoe krijg je dat voor elkaar?

De praktijk van de dag leert dat deze samenspraak niet vanzelfsprekend is. Om tot een constructieve dialoog en samenwerking te komen moet er zowel aan de zijde van het bevoegd gezag als bij burgers die op een positieve wijze hun leefomgeving willen beïnvloeden, aan bepaalde randvoorwaarden worden voldaan. De Stichting Burger & Overheid heeft voor lagere overheden een leergang ontwikkeld (zie brochure Leergang Burgerparticipatie). Ook aan de kant van burgers met (andere) visies en ambities kan het zinvol zijn zich goed op het proces van constructieve participatie voor te bereiden en tijdig professionele ondersteuning te zoeken. Dit vanuit wetenschappelijke hoek, de wereld van adviseurs maar bovenal vanuit de praktijkervaringen met constructieve burgerparticipatieprocessen, met bewezen invloed en resultaat, waarover de deelnemers aan de workshop worden voorgelicht en geadviseerd.

Waar gaat het dan om?

Om de gewenste dialoog met de overheid goed voor te bereiden, komen vraagstukken aan de orde als:

- Hoe zet je een burgerparticipatieteam op?
- Wat is de meest gewenste samenstelling van het team?
- Welke spelregels en insteek hebben we?

- Wat is de portefeuille verdeling?
- Hoe werkt en reageert de overheid?
- Wat is mijn (verbeter-) plan? Of ben ik alleen maar tegen?
- Hoe ontwikkel ik draagvlak in mijn omgeving voor mijn plannen?
- Wat te doen met de interne en externe publiciteit?
- Wanneer ga ik lobbyen en bij welke politieke partijen?
- Wat doe ik met emoties en verwerking van (overspannen) verwachtingen?
- Hoe deel ik eventueel succes?

Bij deze essentiële vraagstukken zal kort stil worden gestaan en zullen handreikingen worden gegeven aan de deelnemers. Het ligt voor de hand om de kennis en ervaring die elders in Nederland ook is opgebouwd, vanuit diverse hoeken bekeken, in deze workshop te bundelen.

Wat maakt deze workshop zo bijzonder?

- De docenten hebben veel kennis op dit gebied die zij graag delen met de deelnemers.
- Er wordt de nodige ruimte geboden voor uitwisseling van ervaringen van de deelnemers.
- De docenten hebben stuk voor stuk veel praktijkervaring met uiteenlopende vormen van burgerparticipatie.
- Deelnemers worden door de docenten begeleid bij toepassingen in hun eigen praktijk.

2. De workshop in hoofdlijnen

De workshop bestaat uit de volgende onderdelen:

1. *Introductie: wat is burgerparticipatie?*
Perspectief en grondhouding, bepaling nut en noodzaak, eigen belang / collectief belang, belang van maatwerk, randvoorwaarden, vrijwillig maar niet vrijblijvend en wat wil je bereiken / veranderen?
2. *Hoe werkt de overheid?*
Het traditionele top down beleids – en bestuursproces, ruimte bij het bevoegd gezag voor burgerinitiatieven, de 4 vaste beïnvloedingsmogelijkheden van burgers, ongelijke verhoudingen tussen bevoegd gezag en burgerparticipatie, invloed en macht en zoeken naar meerwaarde en consensus / samenwerking.
3. *Burgerparticipatie en praktijkervaringen*
De samenstelling en spelregels van een burgerparticipatieteam, doelbepaling, strategie en inhoud, werkafspraken intern, vereiste professionaliteit, pr. en communicatie en belangenbehartiging / lobby. Ook wordt aandacht besteed aan conflictbeheersing en verwachtingsmanagement.
4. *Valkuilen, tips and tricks*
Veel voorkomende obstakels en aanbevelingen, hoe ermee om te gaan, worden besproken

incl. de veel door het bevoegd gezag gebruikte afwijzingsgronden van ideeën van burgers. Daarnaast worden instrumenten en relevante literatuur aangedragen en tot slot worden de deelnemers om feedback gevraagd.

3. Overige zaken

De workshop duurt 3 uur en wordt, gehouden op een laagdrempelige locatie, afhankelijk van de woonlocatie van de deelnemers. Koffie, thee en fris zijn inbegrepen in de prijs die €90 (excl. BTW) per deelnemer is. Het maximum aantal deelnemers per workshop is 20 en het minimum is 12.

U kunt zich op twee manieren aanmelden voor de leergang:

1. **als individu**, u heeft dan de keuze uit een aantal data en locaties.

Data en locaties worden een maand voor aanvang bekend gemaakt, afhankelijk van de aanmeldingen. U kunt zich nu opgeven voor een leergang in het laatste kwartaal van 2017 of voor het eerste kwartaal van 2018.

U kunt uw belangstelling laten blijken via een e-mail aan de secretaris van de Stichting Burger & Overheid, de heer Rob van Engelenburg: engelenburg.voorschoten@planet.nl of via zijn telefoon 06 22 62 26 75.

2. **als groep of organisatie**: in overleg worden met u data, locatie en prijs vastgesteld.

Wanneer u hiervoor belangstelling heeft, kunt een e-mail sturen aan de secretaris van de Stichting Burger en Overheid de heer Rob van Engelenburg: engelenburg.voorschoten@planet.nl of hem bellen op 06 22 62 26 75.

De docenten zijn prof. dr. Peter van Hoesel en drs. Rob van Engelenburg

Prof. dr. Peter van Hoesel

Peter van Hoesel is gedurende zijn gehele loopbaan actief geweest als beleidsonderzoeker.

Hij heeft onder meer als (emeritus) hoogleraar veel gepubliceerd over het onderwerp beleidsonderzoek. Daarnaast heeft hij veel praktische ervaring opgedaan met overheidsbeleid en het openbaar bestuur: als gemeenteraadslid, bestuurder van semipublieke organisaties, beleidsadviseur, burgerparticipatie en als docent postacademisch onderwijs voor ambtenaren.

Drs. Rob van Engelenburg

Rob van Engelenburg heeft Economische Geografie en Bestuurskundige Planologie gestudeerd in Utrecht. Daarna bij een Ministerie (Bureau SG) gewerkt en vele jaren in het zogenaamde intermediaire veld, tussen overheid en bedrijfsleven in. In verschillende functies, van onderzoeker tot alg. secretaris / directeur heeft hij gewerkt bij ondermeer de Vereniging van Kamers van Koophandel in Nederland, de Raad voor het Zelfstandig Ondernemerschap en verschillende branche organisaties. Naast het verrichten van bestuurlijk werk, worden thans lezingen en presentaties gehouden, uiteenlopende projecten geïnitieerd en actief meegewerkt aan vele constructieve burgerparticipatie projecten op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De praktijkervaring hierbij opgedaan, wordt ingebracht in de leergang.

Brochure: Leergang Burgerparticipatie

Thema's:

Introductie

Kennisuitwisseling

Implementatie

1. Leergang Burgerparticipatie

Waarom deze leergang burgerparticipatie?

Overheden en burgers hebben een moeizame relatie met elkaar. Dat zie je niet alleen aan het stemgedrag van kiezers, maar ook aan de grote moeite die het kost om beleid tot stand te brengen waar burgers uiteindelijk blij mee zijn, aan de nogal eens verwarrende debatten op inspraakavonden, en zeker ook aan het enorme aantal bezwaarprocedures en klachtenprocedures dat overheden te verstouwen krijgen.

Bestuurders en ambtenaren zouden het graag anders willen aanpakken, want hun werk wordt alleen maar leuker en effectiever als de contacten met burgers goed verlopen. Burgers vinden een overheid die voor ze open staat ook veel leuker en effectiever.

En zou het niet beter zijn, als actieve burgers die invloed willen uitoefenen en afgevaardigden vanuit de overheid elkaar als partners zien in plaats van als tegenstanders?

Maar hoe krijg je dat voor elkaar?

Op diverse plaatsen in ons land zijn gelukkig allerlei voorbeelden te vinden hoe dat wel kan. Er is veel ervaringsdeskundigheid opgebouwd. Ook bestaat er veel wetenschappelijk kennis over het wel en wee van burgerparticipatie.

Het ligt dan ook voor de hand om al die kennis en ervaring eens bij elkaar te brengen en die te benutten voor een leergang burgerparticipatie, waar bestuurders, beleidsambtenaren, uitvoerders en andere betrokkenen hun eigen inzichten en ervaringen kunnen toetsen aan de kennis van wetenschappers en ervaringsdeskundigen.

Wat maakt deze leergang bijzonder?

- De docenten hebben veel kennis op dit gebied die zij graag delen met de deelnemers.
- Er wordt de nodige ruimte geboden voor uitwisseling van ervaringen van de deelnemers.
- De docenten hebben stuk voor stuk veel praktijkervaring met uiteenlopende vormen van burgerparticipatie.
- Deelnemers worden door de docenten begeleid bij toepassingen in hun eigen praktijk.

2. De leergang in hoofdlijnen

De leergang bestaat uit drie onderdelen:

1. Introductie (1 dag, bestaande uit 2 modules)
2. Kennisuitwisseling (2 dagen, bestaande uit 4 modules)
3. Implementatie (2 dagen, bestaande uit 4 modules).

Deelnemers kunnen er voor kiezen om zich niet meteen voor de gehele leergang op te geven, maar in eerste instantie alleen voor het onderdeel Introductie of voor de onderdelen Introductie plus Kennisuitwisseling.

2.1. Het onderdeel Introductie

Module 1: Bestuur, beleid en burger

Docenten: Peter van Hoesel en Hans Stol

In deze module wordt een overzicht geboden van het complexe bestuurlijke proces annex beleidsproces. Daarbij wordt ingegaan op:

- . de rol van kennis en informatie
- . bestaande regelgeving tegenover beleidsinnovatie
- . de kloof tussen uitvoerders en beleidsontwikkelaars
- . politieke dominantie
- . interactie met stakeholders en burgers
- . transparantie

Module 2: Ervaringen uit de praktijk van burgerparticipatie

Docenten: Tjeerd Bandringa en Rob van Engelenburg

Op basis van hun vele en intensieve praktijkervaringen laten beide docenten zien hoe burgerparticipatie zoal verloopt, wat het oplevert, wanneer het succesvol is en wanneer juist niet. Tevens wordt ingegaan op de verschillende rollen, processtappen en interactiepatronen tussen bevoegd gezag en burgerinitiatieven. Deelnemers krijgen daarbij de ruimte om eigen inzichten en ervaringen in te brengen.

2.2. Het onderdeel Kennisuitwisseling

Module 1: Verbetering van bestuurlijke en beleidsprocessen

Docenten: Meyken Houppermans en Hans Stol

Hoe kun je stappen in het beleidsproces en daarbij horende werkmethodeken zodanig aanpassen dat de samenleving optimaal wordt bediend en de kwaliteit van het beleid op een hoger niveau wordt gebracht? Welke bestuurlijke aanpassingen zijn daarbij gewenst? Waar komt interactiviteit tussen overheid en burgers eigenlijk op neer? Hoe functioneert de interactie optimaal in de diverse fasen in het beleidsproces? Hoe organiseer je die interacties? Welke rol spelen bestuurders daarin en welke rollen spelen de ambtenaren?

Welke ervaringen/inzichten kunnen deelnemers hierbij inbrengen?

Module 2: Constructieve burgerparticipatie

Docenten: Tjeerd Bandringa en Rob van Engelenburg

Hoe kun je burgerparticipatie zodanig inrichten dat de inbreng van burgers niet functioneert als een soort hindermacht maar als een positieve bijdrage aan de beleidsontwikkeling? Welke bestuurlijke houding is daarbij behulpzaam en welke houding van (groepen) burgers is daarbij gewenst? Om tot een constructieve dialoog te komen is het van belang dat zowel bij burgers als bij overheden vooraf essentiële randvoorwaarden vooraf ingevuld zijn. Tevens worden diverse tools en programma's gepresenteerd betreffende burgerparticipatie.

Welke ervaringen hebben deelnemers hiermee?

Module 3: Open beleidsontwikkeling

Docenten: Max Herold en Peter van Hoesel

Welke kenmerken heeft een echte open beleidsontwikkeling? Hoe kom je tot een omkering van de beleidsketen, waarbij het beleidsproces bottom-up verloopt in plaats van top-down?

Wat zijn de merites hiervan voor beleid en samenleving? Welke bestuurlijke houding is hiervoor nodig?

Hoe kenmerken deelnemers de beleidsprocessen waar zij zelf bij betrokken zijn?

Module 4: Tools voor open beleidsprocessen

Docenten: Max Herold en Peter van Hoesel

Uitgaande van de wenselijkheid van open beleidsontwikkeling (zie module 3) is het de vraag hoe je zo'n proces concreet inricht en welke methodieken je daarbij kunt toepassen. Het ligt voor de hand dat er in belangrijke mate maatwerk nodig is, afhankelijk van de inhoud van het beleid. Het is altijd verstandig om een beleidsmaatregel niet zomaar in te voeren.

Welke beleidstheorie ligt eigenlijk ten grondslag van een voorgestelde maatregel en in welke mate is die beleidstheorie te onderbouwen? Is er voldoende zicht op ongewenste neveneffecten of artefacten? Welke voorbereidende stappen kunnen worden gezet om een beleidsmaatregel nader aan te tand te voelen? Welke rol kunnen uitvoerders hierbij spelen? Hoe kunnen burgers er optimaal bij worden betrokken?

Welke ervaringen hebben deelnemers hiermee?

2.3. Het onderdeel Implementatie

Module 1: Leren omgaan met groepen

Docenten: René de Haan en Rob van Engelenburg

In deze module wordt geoefend met het hanteren van groepsdynamieken. Hoe kun je groepen zodanig laten functioneren dat er een constructieve dynamiek ontstaat waarmee positieve veranderingsprocessen op gang kunnen worden gebracht.

Naast cases van de docenten komen ook praktijksituaties van de deelnemers aan bod.

Module 2: Hoe verloopt burgerparticipatie momenteel in de werksituatie van de deelnemers?

Docenten: Rob van Engelenburg en Max Herold

Deze module is te zien als een soort nulmeting van en voor de deelnemers, waarbij een diagnose wordt gemaakt van de huidige situatie bij de organisaties van de deelnemers. Ook wordt het gewenste ambitieniveau van de organisatie m.b.t. constructieve burgerparticipatie gepresenteerd. Wat kan daarvan worden geleerd en waar zitten aanknopingspunten voor verbetering?

Dubbelmodule 3: Werkbezoek

Docenten: Rob van Engelenburg en Tjeerd Bandringa

Deze module neemt een wederom een halve dag in beslag. Er wordt een werkbezoek afgelegd bij ZOHO te Rotterdam. Een gebiedsontwikkelingsproject aan de rand van het centrum van Rotterdam. De deelnemers worden in de gelegenheid gesteld ter plekke te aanschouwen hoe het in de betreffende case vorm en inhoud is gegeven via samenwerkingsverbanden, hoe het er nu en in de nabije toekomst aan toe (zal) gaan en hierover te discussiëren met initiatiefnemers, burgers / ondernemers en gemeentelijke vertegenwoordigers.

Dubbelmodule 4: Toekomstplannen

Docenten: Rob van Engelenburg en Peter van Hoesel

Deelnemers maken elk een opzet van een plan voor een vorm van burgerparticipatie ten behoeve van de eigen werksituatie. Daarover wordt in groepsverband gediscussieerd, met als doel om suggesties te verkrijgen voor uitwerking van de plannen en voor eventuele alternatieve benaderingen.

Vervolgens stellen de deelnemers hun eigen plannen bij en houdt elke deelnemer een presentatie over verdere stappen die hij/zij denkt te gaan nemen in de eigen organisatie.

Deze laatste dag wordt afgesloten met een korte evaluatie van de leergang.

3. Praktische informatie

3.1. Doelgroepen

De leergang is bedoeld voor bestuurders, beleidsambtenaren, uitvoerders en andere betrokkenen die graag hun eigen inzichten en ervaringen op het gebied van burgerparticipatie willen toetsen aan de kennis van wetenschappers en ervaringsdeskundigen.

3.2. Kosten voor de leergang

De kosten voor individuele aanmeldingen zijn;

- . inleiding: EUR 495,00
- . inleiding + kennisuitwisseling: EUR 1.495,00
- . inleiding + kennisuitwisseling + implementatie: EUR 2.495,00

Alle genoemde prijzen zijn per persoon en inclusief koffie, frisdrank en lunch, excl. BTW.

Voor organisaties wordt op basis van het aantal personen, de deelname aan welke delen van de leergang, al dan niet op locatie van de organisatie en beschikbare faciliteiten, een offerte gemaakt.

3.3. Aanmelden voor de leergang

U kunt zich op twee manieren aanmelden voor de leergang:

1. **als individu**, u heeft dan de keuze uit een aantal data en locaties.

Data en locaties worden een maand voor aanvang bekend gemaakt, afhankelijk van de aanmeldingen. U kunt zich nu opgeven voor een leergang in het laatste kwartaal van 2017 of voor het eerste kwartaal van 2018.

U kunt uw belangstelling laten blijken via een e-mail aan de secretaris van de Stichting Burger & Overheid de heer Rob van Engelenburg engelenburg.voorschoten@planet.nl of via zijn telefoon 06 22 62 26 75.

2. **als organisatie**: in overleg worden met u data, locatie en prijs vastgesteld.

Wanneer u hiervoor belangstelling heeft, kunt een e-mail sturen aan de secretaris van de Stichting Burger en Overheid de heer Rob van Engelenburg engelenburg.voorschoten@planet.nl of hem bellen op 06 22 62 26 75.

3.4 Aanmelden voor de leergang laatste kwartaal 2017

Vanaf heden kunt u zich aanmelden voor de leergang in het najaar. Deze vindt plaats op nader te bepalen datum en locatie. Zie Aanmelden voor de leergang voor de wijze waarop u dit kunt doen.

4. De volgende docenten werken aan de leergang mee

Prof. dr. Peter van Hoesel

Peter van Hoesel gedurende zijn gehele loopbaan actief als beleidsonderzoeker. Hij heeft onder meer als (emeritus) hoogleraar veel gepubliceerd over het onderwerp beleidsonderzoek. Daarnaast heeft hij veel praktische ervaring opgedaan met overheidsbeleid en het openbaar bestuur: gemeenteraadslid, bestuurder van semipublieke organisaties, beleidsadviseur, burgerparticipatie, docent postacademisch onderwijs voor ambtenaren.

dr. ir. Hans Stol

dr. ir. Hans Stol is ondernemer (<http://www.stolconsult.nl>), voorzitter van de Stichting Transparency Challenge (<http://www.transparent-policymaking.com/>), voorzitter van het Platform Initiatief Noordwijk (<http://www.pin-noordwijk.nl/wp/>), en voorzitter van de Liberale Kring Noordwijk (<http://liberalekring-noordwijk.com>). Hij heeft ruim 40 jaar ervaring in de toepassingen van informatiesystemen bij de overheid en bedrijfsleven. Daarnaast heeft hij 20 jaar ervaring met politiek op lokaal en landelijk niveau via bestuurlijke functies en als initiator van burgerinitiatieven.

drs. Rob van Engelenburg

Rob van Engelenburg heeft Economische Geografie en Bestuurskundige Planologie gestudeerd in Utrecht. Daarna bij een Ministerie (Bureau SG) gewerkt en vele jaren in het zgn. intermediaire veld, tussen overheid en bedrijfsleven in. In verschillende functies, van onderzoeker tot alg. secretaris / directeur is gewerkt bij o.m. de Vereniging van Kamers van Koophandel in Nederland, de Raad voor het Zelfstandig Ondernemerschap en verschillende branche organisaties. Naast bestuurlijk werk, worden thans lezingen en presentaties gehouden, uiteenlopende projecten geïnitieerd en actief meegewerkt aan vele constructieve burgerparticipatie projecten op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De praktijkervaring hierbij opgedaan wordt ingebracht in de leergang.

dr. Meyken Houppermans

Meyken Houppermans is bestuurskundig socioloog, gepromoveerd op de relatie tussen de kwaliteit van de beleidsvoorbereiding en de effectiviteit van rijksbeleid. Zij is zelfstandig adviseur onderzoeker, gespecialiseerd in complexe politiek-bestuurlijke vraagstukken, beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie. Zij heeft diverse onderzoekscommissies ondersteund, begeleidt beleidsdoorlichtingen en publiceert.

ir. Tjeerd Bandringa

Tjeerd Bandringa werkte als werktuigbouwkundig ingenieur ruim 30 jaar in de biotechnologische industrie. Na 2005 hield hij zich naast het ontwikkelen van kleinschalige energieconversiesystemen bezig met burgerparticipatie. Hij diende een alternatief plan in voor de Blankenburgtunnel en was betrokken bij een alternatief plan voor de Rijnlandroute. Met die ervaring werkt hij mee aan het opzetten van een structuur voor burgerparticipatie, c.q. overheidsparticipatie bij infraprojecten en andere ruimtelijke ordeningsprojecten.

Max Herold

Max Herold werkt als Senior Organisatie-adviseur bij de Rijksoverheid en is daarnaast de stuwende kracht achter de zeer populaire website www.managementissues.com. Hij studeerde personeelswerk, bedrijfskunde, bestuurlijke informatiekunde, marketing en vooral veel verandermanagement. Daarnaast is hij gecertificeerd internationaal NLP-trainer. Hij heeft ervaring opgedaan met het aanpakken van een grote diversiteit aan organisatorische vraagstukken. Ook geeft hij regelmatig lezingen, workshops en trainingen bij diverse andere organisatie in zowel binnen- als buitenland.

ing. Rene de Haan

René de Haan heeft na zijn opleiding commerciële bedrijfskunde diverse leidinggevende en commerciële managementfuncties gehad in het bank en verzekeringswezen. In 2009 heeft hij afscheid genomen van het bank en verzekeringswezen nadat hij zich had omgeschoold in theory U, psychotrauma en Deep Democracy. Hij is expert op het gebied van Deep Democracy en begeleidt vanuit zijn eigen bedrijf acht op professionele wijze mensen, teams en organisaties in transitieprocessen. Heeft veel ervaring met zelforganiserende teams, conflictresolutie, en het benutten van diversiteit en creativiteit, ook bij burgerinitiatieven.

